

Pregledni članak

ULOGA I ZNAČAJ FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA SA ASPEKTA PRIVREDNOG SUBJEKTA

Prof. dr Olgica Nestorović; email: olgica.n@yahoo.com

Prof. dr Dušan Aničić; email: anicic.dusan@yahoo.com

Prof. dr Petronije Jevtić; email: pjevtic@verat.net

Fakultet za ekonomiju i finansije Univerzitet “Union – Nikola Tesla” Beograd, Republika
Srbija

Sažetak: Finansijsko izveštavanje predstavlja izuzetno značajan segment poslovanja preduzeća čija se uloga ogleda u ostvarivanju stabilne i pouzdane infrastrukture u komunikaciji preduzeća sa okruženjem. Finansijski izveštaji su važan izvor informacija o transakcijama koje preduzeće ima sa okruženjem, a bez kojih jenemoguće adekvatno organizovati poslovanje samog preduzeća i donositi ispravne odluke. Da bi finansijski izveštaji mogli da posluže navedenoj svrsi, potrebno je da informacije koje oni sadrže budu relevantne i verodostojne, uporedive, potvrdive, blagovremene i razumljive. To znači, da finansijski izveštaji treba da budu predstavljeni pošteno, objektivno i istinito, da prezentuju imovinski, finansijski i prinosni položaj preduzeća. Samo takvi izveštaji mogu uspostaviti ključnu vezu, na tržištu kapitala, između onih koji poseduju kapital i poslovnih entiteta kojima je kapital potreban. Finansijski izveštaji su uređeni prema međunarodnih standardima odnosno prema međunarodnoj profesionalnoj regulative i imaju karakter kvalitetnih finansijskih izveštaja. Njihov glavni cilj je kreiranje informacija koje su korisne za donošenje odluka finansijske prirode.

Ključne reči: finansijsko izveštavanje, preduzeće, investitori, transakcije, tržište kapitala

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF FINANCIAL REPORTING FROM THE ASPECT OF THE BUSINESS SUBJECT

Abstract: Financial reporting represents an extremely important segment of the company's business, whose role is reflected in the realization of a stable and reliable infrastructure in the company's communication with the environment. Financial statements are an important source of information about the transactions that the company has with the environment, and which it does without it is impossible to adequately organize the business of the company itself and make the right decisions. In order for financial reports to serve the stated purpose, it is necessary that the information they contain be relevant and credible, comparable, verifiable, timely and understandable. This means that financial reports should be presented honestly, objectively and truthfully, to present the property, financial and profitability position of the company. Only such reports can establish a key connection, in the capital market, between those who own capital and business entities that need capital. Financial reports are prepared according to international standards, that is, according to international professional regulations and have the character of quality financial reports. Their main goal is to create information that is useful for making decisions of a financial nature.

Key words: financial reporting, company, investors, transactions, capital market

1. Uvod

Finansijski izveštaji predstavljaju informacionu osnovu za donošenje investicionih, kreditnih i drugih ekonomskih odluka. Kako bi se smanjila izloženost kratkoročnim i dugoročnim rizicima poslovanja, interni i eksterni korisnici finansijskih izveštaja očekuju da prezentovane

finansijske informacije budu razumljive, pouzdane, važne i uporedive. Radi se zapravo o glavnim kvalitativnim obeležjima koje bi informacije trebalo da poseduju ukoliko se teži fer i objektivnom izveštavanju o poslovanju preduzeća.

Uzimajući u obzir visok rizik poslovanja i činjenicu da ekonomske odluke imaju materijalne posledice za donošenje, stejkholderi zahtevaju visok kvalitet i pouzdanost finansijskih informacija u objavljenom setu finansijskih izveštaja. Primena računovodstvenih pravila sadržanih u zakonskim, profesionalnim i internim regulativama, i kretanje u okviru zakonskih normi, pretpostavke su objektivnog finansijskog izveštavanja i kvalitetnog poslovnog odlučivanja.

Savremenoj računovodstvenoj praksi svojstvena su odstupanja finansijskih informacija od ekonomske realnosti, što dovodi u pitanje fer prezentaciju poslovanja preduzeća i kvalitet poslovnog odlučivanja.

Usled specifičnosti poslovanja preduzeća i nemogućnosti usvajanja pravila koja bi važila u svim okolnostima, primena MRS standarda i MSFI podrazumeva određenu fleksibilnost prilikom izbora različitih računovodstvenih metoda i korišćenja računovodstvenih procena. Cilj takvog izbora trebalo bi da bude fer prezentacija finansijskog stanja preduzeća, njegove profitabilnosti i neto novčanog toka.

2. Cilj finansijskog izveštavanja

Cilj finansijskog izveštavanja je obezbeđenje finansijskih informacija o izveštajnom entitetu koje su korisne postojećim i potencijalnim investitorima, kreditorima i drugim poveriocima u postupku donošenja odluka o obezbeđivanju resursa entitetu. Ove odluke uključuju:

- kupovinu, prodaju ili držanje instrumenata vlasničkog i dužničkog kapitala i
- odobravanje ili povlačenje zajmova i drugih formi kredita.

Svrha finansijskog izveštavanja je omogućavanje donošenja što uspešnijih upravljačkih poslovnih odluka i kontrola njihovog izvršavanja u pojedinačno posmatranim preduzećima i drugim ekonomskim entitetima kako bi se očuvala i povećala njihova imovina.

2.1. Obaveza finansijskog izveštavanja

Prema Zakonu o računovodstvu ⁷² obavezu finansijskog izveštavanja imaju pravna lica i preduzetnici. Finansijsko izveštavanje uključuje:

- vođenje poslovnih knjiga,
- priznavanje i procenjivanje imovine, obaveza, prihoda i rashoda,
- sastavljanje finansijskih izveštaja,
- prikazivanje finansijskih izveštaja i

⁷² Zakon o računovodstvu („Službeni glasnik“ 62/2013, član 6)

- dostavljanje finansijskih izveštaja.⁷³

Finansijski izveštaji se sastavljaju tako što su vrednosti izražene u domaćoj valuti za jedan izveštajni period koji se uglavnom poklapa sa kalendarskom godinom. U finansijskim izveštajima su prikazani uporedni podaci, za tekuću i prethodnu godinu.

2.3. Načini klasifikacije po veličini privrednih subjekata

Tabela 1. Korisnici analize finansijskih izveštaja i njihova oblast interesovanja

Interni korisnici	Vlasnici preduzeća	Pokazatelji rasta preduzeća	Prinos na sopstveni kapital, kretanje SK, kretanje vrednosti imovine
	Uprava preduzeća	Likvidnost, solventnost, rentabilnost	Uprava preduzeća je zainteresovana za sve aspekte upravljanja preduzeća
Eksterni korisnici	Kupci	Pokazatelji aktivnosti	Obrt vrednosti zaliha
	Dobavljači	Likvidnost	Kratkoročna likvidnost i nivo kratkoročnih obaveza
	Kreditori	Likvidnost i solventnost	Kratkoročna i dugoročna likvidnost preduzeća
	Investitori	Rentabilnost i tržišna vrednost akcija	Prinos na SK, prinos na akcije, kretanje tržišne vrednost akcija i isplate dividendi
	Država i njeni organi	Likvidnost i pokazatelji rasta	Kratkoročna likvidnost radi utvrđivanja plaćanja poreza, kretanja broja zaposlenih, obima proizvodnje i prodaje

Izvor: Knežević, G., Stanišić, N., Mizdraković, V., Analiza finansijskih izveštaja, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013. godina

U Bilansu stanja poreklo imovine može biti označeno kao:

1. sopstveni kapital (čista imovina, kapital vlasnika) i
2. pozajmljeni kapital (obaveze, kapital poverioca)

Sopstveni kapital se utvrđuje kao razlika između vrednosti poslovne imovine i ukupnih obaveza. Sopstveni kapital nema dospeće; predstavlja garantnu supstancu za poverioce. Daje pravo na upravljanje preduzećem, a isplate vlasnicima zavise od visine dobitka. Pozajmljeni kapital čine obaveze prema trećim licima. Obaveze se definišu kao sadašnje obaveze koje su proizašle iz prošlih ekonomskih događaja preduzeća i čije podmirenje podrazumeva odliv resursa (najčešće odliv novca).

U poslovnoj praksi preduzeća primenjuju se sledeći kriterijumi razvrstavanja pozicija u Bilansu stanja:

- kriterijum rastuće likvidnosti u aktivi i opadajuće dospelosti u pasivi, i
- kriterijum opadajuće likvidnosti u aktivi i rastuće dospelosti u pasivi.

⁷³ Knežević G., Analiza finansijskih izveštaja, Univerzitet Singidunum, Beograd 2009. godine.

Direktna veza između Bilansa stanja i Bilansa uspeha uspostavlja se Izveštajem o promenama na kapitalu. Namenjen je vlasnicima kapitala.

Promene na kapitalu u toku poslovne godine nastaju po više osnova:

- dodatnim ulaganjem ili povlačenjem kapitala od strane vlasnika,
- ostvarivanjem prihoda i rashoda,
- raspodelom dobiti ili pokrićem gubitka,
- prevrednovanjem sredstava koja se mere po fer vrednosti,
- priznavanjem efekata promena računovodstvenih politika i ispravkom materijalno značajnih grešaka.⁷⁴

Izveštaj o promenama na kapitalu sadrži:

- neto dobitak ili gubitak obračunskog perioda,
- stavke prihoda i rashoda koje ne ulaze u Bilans uspeha već se priznaju u korist ili na teret kapitala i
- zbirni efekat promena u računovodstvenoj politici saglasno MRS 8.

Bilans stanja i Bilans uspeha, zbog obračunske osnove na kojoj počivaju, ništa ne govore o tokovima gotovine tokom obračunskog perioda. Za te svrhe je kreiran Izveštaj o tokovima gotovine koji se dobija posebnim rearanžiranjem podataka sadržanih u Bilansu stanja i Bilansu uspeha. On iskazuje iznos i osnov povećanja ili smanjenja gotovine i gotovinskih ekvivalenata na kraju obračunskog perioda u odnosu na početak.

Izveštaj o tokovima gotovine trebalo bi da premosti razliku između obračunskog (relacija prihodi-rashodi) i gotovinskog (relacija primanja-izdavanja gotovine) rezultata aktivnosti, odnosno da rearanžiranjem podataka sadržanih u finansijskim izveštajima preduzeća pruži dodatni uvid u izvore i upotrebu gotovine tokom posmatranog perioda. MRS 7.⁷⁵ ističe da informacije o tokovima gotovine služe korisnicima finansijskih izveštaja kao osnova za procenjivanje sposobnosti privrednog subjekta da stvara gotovinu i gotovinske ekvivalente i potrebe da tim tokovima raspolaže.

Jedinstveni tok priliva i odliva gotovine se za potrebe finansijskog izveštavanja i finansijske analize u skladu sa MRS 7 sa aspekta porekla diferencira na:

- novčane tokove iz poslovne aktivnosti,
- novčane tokove iz investicione aktivnosti i
- novčane tokove iz finansijskih aktivnosti.

3. Fer i pošteno prikazivanje performansi preduzeća

Ispunjenje standarda koji se odnose na finansijsko izveštavanje nije garancija da će izveštaji o finansijskom položaju nekog preduzeća biti tačni i da će oslikavati realnu situaciju. Zato je

⁷⁴ MRS 8- Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške. Petrović Z., Finansijsko izveštavanje, Univerzitet Singidunum, Beograd 2013.

⁷⁵ MRS 7- Izveštaj o tokovima gotovine.

neophodno da se poslu sastavljanja i prezentacije finansijskih izveštaja pristupa krajnje odgovorno, savesno i u skladu sa dobrom računovodstvenom praksom.

Zamagljivanje i fingiranje rezultata je kažnjivo zakonom, a odluke koje investitori mogu doneti na bazi netačnih finansijskih izveštaja nisu u funkciji efikasne alokacije kapitala. Istinito i pošteno finansijsko izveštavanje predstavlja prvoklasni javni interes.⁷⁶ Načelo istinitog i poštenog, odnosno objektivnog izveštavanja treba da bude rukovodeće načelo kreatora finansijskih izveštaja. Profesionalna i zakonska regulativa daju veliki doprinos objektivnom izveštavanju, ali i ostavljaju značajan manevarski prostor kreatorima finansijskih izveštaja koji prilikom sastavljanja istih nisu oslobođeni ličnog subjektivizma. Obezbeđenje fer i kvalitetnog finansijskog izveštavanja podrazumeva poštovanje ne samo zakonskih, već i etičkih normi. To praktično znači da profesionalna i zakonska regulativa predstavljaju minimalne standarde ponašanja profesionalnih računovođa i svih onih koji učestvuju u sastavljanju finansijskih izveštaja, a etika se na njih nadovezuje.⁷⁷

Poznato je da korisnici finansijskih izveštaja imaju zahtevna informaciona očekivanja. Oni prilikom odlučivanja računaju na relevantne i verodostojne informacije o finansijskom položaju, finansijskom uspehu i perspektivama preduzeća. Određenu sigurnost i spokojnost internim korisnicima (menadžerima) pruža sistem interne računovodstvene kontrole, a na drugoj strani pozitivna mišljenja ovlašćenih javnih revizora treba da obezbede poverenje eksternih korisnika. Problem nastaje onda kada eksterni korisnici finansijskih izveštaja budu izmanipulisani ne samo od strane menadžmenta i korporativnog računovođe, već i od strane nezavisnog revizora. Nezavisni revizorski izveštaji po pravilu imaju za cilj da smanje informacioni rizik odnosno povećaju informacionu sigurnost eksternih korisnika finansijskih izveštaja, ali nažalost često se dešava da i oni idu ruku pod ruku sa menadžerskim manipulacijama i računovodstvenim trikovima. Na taj način decenijama građeni ugled računovodstvene i revizijske profesije biva porušen. Investitori i kreditori gube poverenje u sistem finansijskog izveštavanja, a svi znamo koliko je izgubljeno poverenje teško povratiti.

Značajna prepreka produktivnoj upotrebi kapitala odnosno efikasnom funkcionisanju tržišta kapitala i finansijskog tržišta uopšte, koja omogućava prikrivanje pravih performansi kompanije jeste informaciona asimetrija. Informaciona asimetrija čini izvodljivim fingiranje rezultata kompanije što prouzrokuje slanje pogrešnih signala investicionoj javnosti. U takvim uslovima naizgled uspešne kompanije propadaju preko noći, pri čemu teret velikih gubitaka prvo podnose akcionari, a onda i drugi investitori, što kao prateću pojavu ima za posledicu širenje nepoverenja u funkcionisanje finansijskih tržišta.⁷⁸ Postojanje informacione

⁷⁶ Stevanović, Nikola. „Finansijsko-izveštajna odgovornost u kontekstu EU, međunarodnog i novog domaćeg regulatornog okvira“ *Ekonomika preduzeća* br. 5-6 (2011.) 227-242.

⁷⁷ Malinić, Dejan. „Etička dimenzija kvaliteta finansijskog izveštavanja“ *Ekonomika preduzeća* br. 5-6 (2011.) 243-261.

⁷⁸ Malinić, Dejan. „Finansijsko izveštavanje kao determinanta kvaliteta korporativnog upravljanja“ *Ekonomika preduzeća* br. 1-2 (2008.) 17-27

asimetrije redovni je pokretač tržišne neefikasnosti, a samim tim i nestabilnosti celokupnog finansijskog sistema.

4. Harmonizacija finansijskog izveštavanja

Kako se odvijao proces internacionalizacije ekonomskih odnosa i ekonomske integracije tržišta, sve se više nametala potreba za usklađivanjem načina izrade i prezentacije finansijskih izveštaja u različitim zemljama. Neophodnost za sve zemlje je kreiranje i publikovanje finansijskih izveštaja koji će biti uporedivi i razumljivi u svetskim okvirima.⁷⁹ Sveobuhvatan proces prevazilaženja razlika između računovodstvenih sistema različitih zemalja popularizovan je pod nazivom harmonizacija računovodstvene i revizorske prakse.

Harmonizacija predstavlja proces povećanja podudarnosti računovodstvenih praksi različitih zemalja. Veći stepen harmonizacije znači manje prisustvo razlika koje se javljaju kod računovodstvenih i revizorskih načela, kod načina izrade i prezentovanja finansijskih izveštaja, a bitno je pomenuti i smanjenje razlika u pojmovima i terminologiji. To znači da harmonizacija vodi ubrzanju međusobnog komuniciranja i unapređenju uzajamnog razumevanja aktera u poslovnoj razmeni između različitih zemalja. Harmonizacija u konkretnom smislu podrazumeva oblikovanje i aplikaciju Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standard finansijskog izveštavanja, koji predstavljaju jednu od glavnih poluga za prevazilaženje problema u računovodstveno-finansijskom komuniciranju između privrednih subjekata iz različitih delova sveta.⁸⁰

5. Zaključak

Kreiranje visoko kvalitetnih finansijskih izveštaja stvara povoljan ambijent za priliv stranog kapitala, povećava poverenje investitora, njihovu investicionu i privrednu aktivnost uopšte. Kvalitetni finansijski izveštaji raspolažu sa relevantnim i verodostojnim informacijama o imovini, obavezama, rezultatu i neto gotovini izveštajnih entiteta. Relevantnost i verodostojnost su dve osnovne kvalitativne karakteristike korisnih finansijskih informacija.

Ukoliko su informacije uporedive, proverljive, blagovremene i razumljive, povećava se njihova korisnost i šira upotrebljivost. U skladu sa tim, potrebno je izvršiti i implementaciju standarda koji se odnose na finansijsko izveštavanje. Važan preduslov kvalitetnog, fer i poštenog prikazivanja performansi preduzeća je etičko ponašanje kreatora finansijskih izveštaja; odnosno poštovanje etičkih normi.

Skepticizam eksternih korisnika u pogledu istinitosti i objektivnosti finansijskih izveštaja je razumljiv imajući u vidu rastući broj manipulacija i prevara koji imaju za cilj da prikuju stvarnu poziciju preduzeća i prikažu njegov bolji finansijski položaj.

⁷⁹ Hajnrih, Jasmina & Suljović, Edin. „Kvalitetno finansijsko izveštavanje kao pretpostavka funkcionisanja finansijskog tržišta“ Anali ekonomskog fakulteta u Subotici br. 23 (2010.) 187-198.

⁸⁰ Markovski, Srđan. “Harmonizacija računovodstva u međunarodnoj praksi” Knjigovodstvo br. 7-8 (1996.).

Zbog značaja koji imaju, neophodno je kontinuirano poboljšanje kvaliteta finansijskih izveštaja i obezbeđivanje veće pouzdanosti informacija koje su u njima prezentovane. Savršen sistem finansijskog izveštavanja ne postoji nigde u svetu. Uvek postoji prostor za napredovanje i usavršavanje. Upotrebna vrednost finansijskih izveštaja bi bila mnogo veća kada bi oni pored finansijskih i istorijskih informacija uključivali nefinansijske i očekivane informacije, odnosno informacije okrenute budućnosti (looking- forward information).⁸¹ Unapređenje sistema revizije takođe bi dalo doprinos kvalitetu finansijskog izveštavanja što se u krajnjoj instanci pozitivno odražava na poverenje investitora, efikasnu alokaciju kapitala i razvoj celokupne nacionalne privrede

6. Literatura

- [1] Hajnrih, Jasmina & Suljović, Edin. (2010.) „Kvalitetno finansijsko izveštavanje kao pretpostavka funkcionisanja finansijskog tržišta“ Anali ekonomskog fakulteta u Subotici br. 23 187-198.
- [2] Knežević G., (2009.) Analiza finansijskih izveštaja, Univerzitet Singidunum, Beograd
- [3] Knežević, G., Stanišić, N., Mizdraković, V., (2013.) Analiza finansijskih izveštaja, Univerzitet Singidunum, Beograd
- [4] Malinić, Dejan. (2011) „Etička dimenzija kvaliteta finansijskog izveštavanja“ Ekonomika preduzeća br. 5, 243-261.
- [5] Malinić, Dejan. (2008.) „Finansijsko izveštavanje kao determinanta kvaliteta korporativnog upravljanja“ Ekonomika preduzeća br. 1-2, 17-27
- [6] Hajnrih, Jasmina & Suljović, Edin. (2010.) „Kvalitetno finansijsko izveštavanje kao pretpostavka funkcionisanja finansijskog tržišta“ Anali ekonomskog fakulteta u Subotici br. 23 187-198.
- [7] Markovski, Srđan. (1996.)“Harmonizacija računovodstva u međunarodnoj praksi” Knjigovodstvo br. 7-8
- [8] Petrović Z., (2013.)Finansijsko izveštavanje, Univerzitet Singidunum, Beograd
- [9] Stevanović, Nikola. (2011.) „Finansijsko-izveštajna odgovornost u kontekstu EU, međunarodnog i novog domaćeg regulatornog okvira“ Ekonomika preduzeća br. 5-6 ; 227-242.
- [10] Zakon o računovodstvu („Službeni glasnik“ 62/2013, član 6)
- [11] <https://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2013/4/UBS-Bankarstvo-4-2013-Lekovic-Arsenovic.pdf>

⁸¹ <https://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2013/4/UBS-Bankarstvo-4-2013-Lekovic-Arsenovic.pdf>